

Tungt ansvar för anhöriga

Var fjärde plats i äldreomsorgen har försvunnit sedan 2000-talets början. Samtidigt tar både söner och döttrar allt större ansvar för sina gamla föräldrar.

Text: Helena Östlund | Bild: Björn Dalin/Stockholms universitet | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 4 2015](#)

Äldreomsorgen har minskat ända sedan 80-talet. Och för det får både äldre och deras anhöriga betala ett högt pris.

– Det är ett nytt omsorgslandskap som växer fram. När det offentliga backar faller ansvaret på anhöriga, säger Petra Ulmanen som precis har disputerat i socialt arbete.

I sin avhandling *Omsorgens pris i åtstramningstid*. Anhörigomsorg för äldre ur ett könsperspektiv visar hon att kvinnor drabbas värst, både döttrar och äldre kvinnor. 48 procent av döttrarna beskriver psykiska påfrestningar och 27 procent har svårt att fokusera på sitt arbete. Sönerna drabbas också men inte lika mycket.

Även äldre kvinnor är mer illa ute, eftersom de lever längre och drabbas av fler åldersrelaterade krämpor och sjukdomar. Många kvinnor lever med en äldre man, blir oftare ensamma kvar och därmed mer beroende av barnen.

Minskningen av äldrevårdplatser är så stor att alla krafter måste till – även hjälp från grannar, vänner och bekanta har ökat. Det har blivit vanligare att lågutbildade äldre köper privata tjänster och bland högutbildade att få kommunal hemtjänst.

– Min tolkning är att högutbildade äldre har varit mer framgångsrika i sina förhandlingar med kommunen.

Den moderna äldrevården växte fram under 50–60-talen och hemtjänsten blev populär eftersom de äldre kunde påverka själva. Samhället gick från en ålderdomshemsideologi till en hemmaboendeideologi. Idag har den ideologin drivits så långt att det har blivit svårt att få plats på äldreboende.

– Mitt intryck är att hemmaboendeideologin har fått allt

mindre av humanistiska förtecken och allt mer av ekonomiska förtecken. Det har mer blivit ett sätt att spara än att tillgodose äldres behov.

Folk som flyttar in på äldreboende i dag är sjukare och skröpligare än förr. Var femte person som kommer in på äldreboende i Stockholm dör inom två månader.

– Det handlar inte om dålig kvalitet i vården utan om att man skurit ner så mycket på antalet platser. Valmöjligheten och självbestämmanderätten har minskat för dem som är skröpliga och inte klarar sig på egen hand.

Den här utvecklingen går emot både lagstiftning, politiska målsättningar – och äldres egna önskemål.

– Forskningen visar väldigt tydligt att de allra flesta äldre vill ha äldreomsorg framför hjälp av närstående. Motståndet är starkast när det gäller den kroppsnära omsorgen. Man vill inte ha den sortens relation med anhöriga.

Helena Östlund

Läs mer:

Nr 3/2015 av SocialPolitik med tema Anhöriga:

[Jobbet tog Lasses liv](#)

[Familjen viktig för unga på institution](#)

[Du och jag](#)

[Anhörig: från drabbat till skyldig – och drabbad igen](#)

[Jennys pappa blev en annan](#)

[När minnet försvinner](#)

[Barn tar tungt ansvar](#)